

..מיבצע סיני" לשלום של משה שמיר * שיחזור מישפט

רצח פולחני לחג הפסח * פרוטוקול זקני ציון בבית משרניחובסקי

* הגאון היהודי התורן מויסקונסין על-פי סול בלו

תולעי תרבות

פרקי (אחיו של) אריק

"הקבר היחיד מבין קברות חללי צה"ל, שעליו לא התחפר כיום חתימת הסכר השלום, הוא קברו של אריק, אחיו של חי"כ משה שמיר, שנפל במלחמת העצמאות... על פי בקשת הממשלה שנירשמה על המצבה, נאסר על נציגי צה"ל להנחיר פרח על הקבר..." ידיעה לאקונית ומזוהרת זו, שפורסמה בהעולם הזה (2169), מאפי

משה שמיר פרח על קבר

יינת את השימוש שאותו עושה בשנים האחרונות הסופר-בעבר ואיש הימין הקיני צוני בהווה, ב"משה שמיר", בזכר אחיו. אלא שמה שמיר לא הקיב את קבר אחיו מאז ומתמיד למענה של אלת המיליטריזם, נגד אלת השלום. באותה מסירתו בה עובד כיום שמיר את אלת המילחמה, כך עבד בשנות החמישים המוקדמות את אלת השלום. ויותר מכך, הוא עשה זאת כן, שאשוי שלי" ורודפי-שלום אחרים בהווה, עשויים להיראות לידו כמחרחרי-מילחמה.

ב"ח במארכ 1957, במדורו האישי בקול" מוס מהיר, ביומון על המשמר, כתב משה שמיר את "חזון הנסיגה" שלו מחצייהאי סיני:

"בלא לנטוש את ההנחה כי מילחמת סיני הייתה מילחמת-מנע, בלא לשכוח את חומרת הסכנה לעצב קיומנו, אשר נדחתה למשך זמורה — שאל אני את עצמי, כלום אין דרך להתעורר לתפישה חדשה של המציאות ושל מקומנו בתוכה? אכן, על זאת יש להצטער יותר מעל כל דבר אחר, שלא נוצלה פרישת סיני כמנעו אדיר לקידום השלום בינינו לבין שכנתנו מדרום, יעם זאת בינינו לבין כל מדינות ערב. לא קשה לגלות מאחורי מלחמת המדינות האמריקאית ומאחורי דק" דוקי הדרישות של המזכיר-הכללי (של האומות המאוחדות — ד.ע.) את הכוונה להנציח את לשון האיבה והאויבות המילחמתיות באזור. שכיבת-הנשק, ש"הועלתה לדרגת קרשה מטאפיזית כימיקלית,

היא המצב האירואלי לאורנו, אשר כוחות בינלאומיים אלה שואפים להשליטו כאן מחדש. עקרון המשא-ומתן הוא, ע"כ ושוב, עקרון האיבה ועמדות האיבה. מצב-המילחמה נחשב למצב-המצב, למצב-היפוך, ואנו משלימים עם כך, מתאימים את מדיניותנו לכך, מדברים בלשון המתחייבת מכך, ושמחים על הישגים באותם תחומים מצומצמים.

לפי קו מחשבה זה שאל אני: אפשר אמנם כי התחוקנו על-ידי מיבצע סיני לקראת המילחמה, אך האם לא נחלשנו לקראת השלום? אפשר אמנם כי רוח גדול הרוחנו על-ידי משחנת נוספת — אך האם זכינו גם בידוד נוסף? פתחנו פתח בימים ואל הימים — אך האם פתחנו פתח אחד בעתים?

כאן מתחוללת לעינינו הנסיגה החמורה המדאגה ביותר. משום כך מתנגד אני, בין רבים אחרים, גם לנסיגה הצבאית הסטטאלית. אל נחזור אל "שכיבת הנשק", אל נחזור אל מצב-המילחמה ואל לשון האיבה, אל ניסגר שוב במעגל ההיאבקות על פוזיציות, שתכליתן לקיים פוזיציות, וכל אלה בתוך מסכת מילחמתית מקיפה, שאין ממנה מוצא. זאת הקריאה היוצאת מפי מתנגדי-הנסיגה כסתי, על זאת כדאי לסכול, כדאי ליהרג, כדאי גם להיכשל! מהר יאלצו אוננו — ובהדפס שורת אלה אפשר אולי כבר לשנות תיבת מחר ולאמר אתמול — לעזוב את עזה, לנטוש את מפרץ שלמה. הנה הצעה, לדתמה, אם אמנם כלו כל הקצין: הצבא יפא יעזוב — אך בעזה ובמיפרץ שלמה יישאר רי משלחות גדולות תכבדות של אורחים מירשאל. חבריי-כנסת מכל המפלגות, סופרים, אנשי-מדע, רופאים, פועלים, ראשי עיריות. מירשלות של המרשים איש או מאה איש כל אחת המירשלות יצודו כמשוררי-דרה, ככרות גדולות, כמלפתיים. הן יכריזו כי הן מבקשות להיפגש עם השילטונות המצריים, לנהל משא-ומתן על יחסי שכנות הוגנים, על שלום, על סדרי ביטחון. ואסור אתם? — יתכן כמא, ההמון יתנפל ויהרוג? — גם זה יכול להיות. אבל ישני הרך כוח איש, לפחות בשלב הראשון. הוא ישמש כלם כל-שהוא. ישתיקו אתם? — נשתלל שלא ישתוק. נשאיר אתם עיתונאי-חזק מכל השלם, נשאיר להם מזון, מים, כסף, חומרי רפא אה... מדוע לא נפתח מייד, היום, במיבצע סיני" לשלום?..."

תיעוד

מישפט בייליס

מחקרים מדעיים ומדעיים-למחצה הרוי אים אור בשנים האחרונות. פורשים רשת מחקרית צפופה וחושפת על רקע החיים והסבל היהודיים בגולה בכלל, ובגולה במזרח-אירופה בפרט, בסוף המאה שעברה ובראשית המאה העשרים. אחד מאותם חי מחקרים, שראה אור באחרונה, עוסק בי מישפטו של מנחם מנדל בייליס, שהוא מהנדעים שבעלילת-הדם, אותם ידעה היהדות לדורותיה. מחקר זה נעשה בידי ד"ר מואיר קובליץ, והוא נושא את הכותרת "מישפט בייליס". ד"ר קוטיק שהתמחה במישפטים יהודיים נודעים, ופירסם כבר בעבר ספר על "מישפט * ד"ר מאיר קוטיק, מישפט בייליס — עלילת-דם במאה העשרים; הוצאת מלוא; 288 עמודים (כריכה קשה).

פט שווארצבארך, מציג במחקרו-סיפורו על מנדל בייליס, תמונת-מצב רחבה ביר ודיסטורית של המישפט שנערך בי-רוסיה, שמיקד את מאבק האיתנים בין הריאקציה הרוסית ("המאה השחורה") לבין הליברלים הרוסי היהודים.

כבר מתוך פרקי הפתיחה של הספר צפה ועולה תמונה של מימשל אנטי-שמי מובי הק, שתרם לשליחוב ההמונים הגיבערים מדעת ולניפוחה של עלילת-דם זו — בעוד רת מנגונוני השונים. ד"ר קוטיק מצליח בעבודתו לרקום מערכת עובדות, החל ממצייאת הילד הנוצרי ההרוג וכלה בניכוי של בייליס. מערכת זו חושפת מימשל הרוקם את עלילת-הדם, תוך שהיא מתב-ססת על האווירה האנטי-שמית של הי-ריאקציה הרוסית, אנטי-שמית החפצה להרשיע את בייליס ולפגוע בכל הציבור היהודי ברוסיה הצארית.

כך הופך בייליס מיהודי אלמוני לקורבן העם היהודי כולו, ולגיבור הליברלים הרוסי. יהודי המואשם ברצח, שהאשמתו תופחת בהדרגה ל"רצח פולחני לחג הי-פסח..." האשמה, שבמהלכה ניטען בפר-הסיה, שהיהודים משתמשים בדמם של ילדים ונצריים, בלתי-נימנעת היא ההתי-רגשות מהנוסח העיתונאי המבריק, שבו ניסח עיתון הצפירה את דבר פתיחת מי-פטו של בייליס: "איש יהודי אחד — זאיתו כל עם ישראל ותורתו, וכל כן ישראל החי איתנו היום ואשר חי מימות משה ועד היום הזה, ניצבים היום לדין בקרב העיר..."

ד"ר מאיר קוטיק מצליח בסיפורו להע-לות כהלכה את הדראמה של המישפט, ללא המתקת עובדות או יפוף, הוא מציג דמויות של אישים כמו מוא"ה ואוסקר גרוזנברג (רחובות על שםם בתל-אביב), תוך תיאור מפורט של מהלכי המישפט,

מנדל בייליס במישפט קורבן המאה השחורה

כולל עדויות מפורטות על החסידות, הת-נועות המשיחיות, הפרנקיסקטים והקבלה — רעיונות שנועדו להוכיח בעליל את אשמתו של מנדל בייליס. בדומה למישפט דרייפוס בצרפת, בסוף המאה שעברה, שעמית את הליברלים והריאקציה הצרפתיים. כך עימת מישפט בייליס את הריאקציה הרוסית בליברלים הרוסי. אלא שבניגוד לתקדים הצרפתי, הרי שברוסיה ניצח הליברליזם ומנדל בייליס יצא זכאי.

סופו של 'מיתוס'. בדומה לדמויות היסטוריות רבות מהעבר היהודי, גם דמותו של מנחם מנדל בייליס מוצתה למעשה עד תום המישפט ועד לזיכוי. אך בסיפורו של קוטיק מוצגת הטרגדיה של בייליס, על אומללותו וצרותיו, גם אחרי המישפט. סיפור אחרית ימיו של בייליס מצוי באפי-לוג של ד"ר קוטיק על "בייליס לאחר המישפט ועד יום-מתו", המתאר את תל-אותיו הבלתי-הירואיים של אדם, שלא נועד להיות גיבור וסמל, ולמרות זאת

ציטוט

כתב אישום

תושב העיר וואסילקוב, גליל קיב, מנחם מנדל בן טוביה בייליס, בן 39, נאשם בכך, כי במתכוון ובהסכמה מראש עם אנשים אחרים, ששמותיהם טרם נתגלו על-ידי החקירה (התביעה), ומפאת נימוקים של קנאות דתית תוך מטרה להמית את הנער בן ה-12, אנדריי יושצ'ינסקי, לי-צרכי פולחן-דת, תפס בייליס, ביום הי-12 במארכ 1911, בעיר קייב, בחצר בית-החרושת ללבנים של זייצב, שבקירבת רחוב וורחטאיי-הירוקובסקאיי, את הי-נער יושצ'ינסקי האמור, בשעה ששיחק עם נערים אחרים, סחב אותו פנימה ל-בניין בית-החרושת ללבנים ושם קשרו שותפיו-למעשה של בייליס, בחסכתמו ובידיעתו, את ידיו של יושצ'ינסקי, סת-מו את מיו ורצחו אותו, בגורמם לו, ב-אמצעות מכשירים חדים, 47 פצעים: בראשו, בצווארו ובגופו, מה שהביא ל-פגיעות בוורידיה-המוח, בוורידיה-הצוואר, ובעורקי הרקה השמאלית, וכן פגיעות בקרום הקשה של המוח, בבכד, בכלייה הימנית, בריאות ובלב; פגיעות אלו נתלו בעינויים קשים ומומושכים, אשר הביאו לירי הקזת רוב הדם מגופו של יושצ'ינסקי. בייליס נאשם — איפוא — בפשע, על-פי סעיפי-המישנה 2 ו-13 של סעיף 1453 מהחוק הפלילי. מטעם זה, ועל יסוד הנתונים 201 של תקנות בית-הדין לדיני-השפיט, מובא מנחם מנדל בן טוביה בייליס לדין בפני ח-בתי-המושבועים, בבית-הדין הי-גלילי בקייב...

שילהב בשעה קריטית את הדמיון היהודי והליברלי עד לפרוץ המילחמה העולמית הראשונה.

לאחר זיכויו במישפט נאלץ מנדל ביי-ליס לעלות לארץ-ישראל, ובס"ו לחודש שבט תרע"ד (1914) הגיע לחופי יפו. הרבי-גים קוק ועזריאל עלו לברכו וברדתו ליב-גיש נסע לתל-אביב במירכבתו של הברון רוטשילד.

מנדל בייליס מחליט אחרי המילחמה לנסוע לארץ האפשרויות הבלתי-מוגבלות. בתגיועו לניו-יורק נודע לו כי גור-בכורו פינחס התאבד בארץ, לאחר שקרא בעיתון כי בארצות-הברית אוספים תרומות למען אביו. כתוצאה מכך מחליט בייליס להי-שאר בארצות-הברית ולהביא לשם את בני מישפתו. אלא שילדיו אינם ניקלטים, והוא ניכשל בכל שנוגעות ידיו. למשל, כאשר הוא מוצא משרה כשומר-בנק, הרי שפרנסי הציבור מונעים זאת ממנו (המשך בעמוד 83)